

Synthese synodale gesprekken tweede fase door en vanuit de katholieke maatschappelijke organisaties in Nederland

In totaal hebben vier organisaties een verslag ingeleverd van de gesprekken die zij gevoerd hebben in het kader van het synodaal gesprek. Het Netwerk Katholieke Vrouwen maakte een verslag van de 20 gespreksverslagen die zij ontvingen rondom het thema 'de positie van de vrouw in de kerk', het Verband van Katholieke Maatschappelijke Organisaties organiseerde een middag waarin 21 organisaties met elkaar spraken over het thema 'Verwelkomende kerk'. Twee individuele organisaties, het Werkverband Katholieke Homo Pastores het de Mariënborgvereniging leverde, naast hun deelname aan de middag van het VKMO, nog aparte verslagen aan. Hieronder vindt u:

1. De uitkomsten van de gesprekken rondom het thema 'Vrouwen in het leven en de zending van de kerk'
2. De uitkomsten van de gesprekken rondom het thema 'Deelname aan een verwelkomende kerk'
3. De uitkomsten van het gesprek rondom het thema 'Vorming in een missionaire kerk'

Dit document vormt de synthese van de gesprekken zoals die door en vanuit het katholieke maatschappelijke middenveld in Nederland zijn gevoerd.

1. Vrouwen in het leven en de zending van de kerk

In totaal zijn er 22 gesprekken gevoerd over dit thema, twintig daarvan zijn opgenomen in het rapport van het Netwerk Katholieke Vrouwen, één in het rapport van het Werkverband Katholieke Homopastores en één in dat van de Mariënborgvereniging. Voor deze synthese is het rapport van het Netwerk Katholieke Vrouwen als uitgangspunt genomen, de rapportages van het Werkverband Katholieke Homopastores en van de Mariënborgvereniging zijn vergeleken met dat rapport wat tot een enkele aanvulling van de bevindingen heeft geleid.

Vooraf

Uit alle gesprekken spreekt een grote mate van betrokkenheid van vrouwen bij de kerk en bij de gemeenschap waartoe zij behoren. Velen van hen vervullen taken binnen die gemeenschappen en voelen zich daarvoor verantwoordelijk. Zij voelen zich daarin echter onvoldoende gezien en erkend. In de gesprekken worden verlangens van velerlei aard gedeeld, maar steeds vanuit een constructieve houding. Het zou nog zoveel mooier kunnen zijn, er is talent dat erom vraagt benut te worden en er zijn mensen die graag mee willen doen, mensen die echt samen kerk willen zijn.

a. Synodaliteit: "Blijf luisteren. Wees niet bang."

Luisteren naar elkaar en naar de influistering van de Heilige Geest als aspect van synodaliteit is van grote betekenis. Te vaak nog wordt er niet echt geluisterd.

Van veel gesprekken gaat een appel uit om dat echt luisteren naar elkaar vol te houden en op die manier elkaar ook ruimte te geven. Men voelt zich dan gehoord en het gesprek is op deze wijze intensiever.

Echt luisteren leidt tot verbondenheid en openheid en maakt het mogelijk van gedachten te veranderen. Waar echt geluisterd wordt, ligt ook inclusiviteit binnen bereik alsmede het niet langer uitgaan van machtsposities. Het voeren van de gesprekken als zodanig is dan ook al waardevol. Deze vorm van met elkaar spreken is waardevol om vast te houden. Laat dit niet eindigen na deze synodebijeenkomst. Het helpt om samen de toekomst van de kerk te kunnen zijn.

Ook van bisschoppen en priesters wordt gevraagd dat zij daadwerkelijk luisteren. Dat geldt ook bij kwesties die gevoelig liggen. Naast onderzoek door theologen is ook daar luisteren van belang. Het mag echter niet bij luisteren blijven. Daadwerkelijk luisteren vraagt ook handelen naar hetgeen van elkaar en van de Heilige Geest wordt gehoord.

b. Gelijkwaardigheid en gelijkheid: “Iedereen heeft de taak om Christus present te stellen in het leven”

Het synthesedocument neemt de gelijkwaardigheid van man en vrouw tot uitgangspunt, maar verbindt daaraan nog niet de consequentie dat vrouwen op alle terreinen binnen de kerk op gelijke voet actief kunnen zijn als en dezelfde mogelijkheden hebben als mannen. Die gelijkwaardigheid en gelijkheid behoren vanzelfsprekend te zijn.

Dat wil niet zeggen dat er geen verschillen zijn. Er is natuurlijk diversiteit. Maar talenten zijn niet gebonden aan geslacht. Maak dan ook geen onderscheid tussen mannen en vrouwen en gebruik ieders talenten in de volle breedte van de kerk, dus bestuurlijk, pastoraal, liturgisch, catechetisch, diaconaal. Een paar verslagen breiden dit appel uit naar mensen ongeacht geslacht, gender en seksuele geaardheid. Een verslag maakt melding van het niet toelaten van vrouwen als acoliet en het niet mogen betreden van het priesterkoor door vrouwen.

In de maatschappij zijn gelijke rechten voor mannen en vrouwen in het werk normaal. De hiervan afwijkende situatie in de kerk in dit opzicht wordt genoemd als een reden voor mensen om ‘af te haken’, waarmee veel moois en goeds voor hen verloren gaat en zij voor de kerk verloren gaan.

c. De gewijde ambten: “Zet serieuze stappen”

Aanbevolen wordt de omgang met wijding, de eisen die gesteld worden aan wijdelingen en de exclusieve bevoegdheden die met de wijdingen verbonden zijn opnieuw te overwegen. Dit zowel ten aanzien van de vraag of bepaalde wijdingen ook voor vrouwen kunnen worden opengesteld als ten aanzien van de vraag of delen van de aan de wijding verbonden bevoegdheden (verkondiging, dopen, ziekenzalving) ook door leken vervuld zouden kunnen worden. Kerk-zijn kan dan op die manier meer zijn en breder gedragen dan in de huidige klerikale vorm.

Er bestaat een overwegende steun voor de gedachte dat de wijdingen tot diaken en priester ook voor vrouwen toegankelijk zouden behoren te zijn. Dat hoeft echter niet van iedereen direct en is ook niet voor iedereen de eerste prioriteit.

Zet echter wel serieuze stappen in de richting van wijdingsmogelijkheden voor vrouwen en laat daartoe te verrichten onderzoek niet uitsluitend alleen aan theologen over. Hanteer ook daarbij de synodale werkwijze. En neem het verplichte karakter van het celibaat en de mogelijkheid van wijding van gehuwden mee in de afwegingen.

Aparte wijdingen of ook niet-gewijde ambten voor vrouwen zouden het onderscheid bevestigen en worden afgewezen.

Zorg voor het verruimen van de mogelijkheden voor alle, daartoe goed geschoolde leken, om taken op zich te nemen zoals de verkondiging, het voorgaan in woord- en gebedsdiensten, en het toedienen van bepaalde sacramenten (doop en ziekenzalving bijv.). Professionele pastoraal werkenden met deze taken worden node gemist. Dit is een goede manier om gemeenschappen op kleine schaal te blijven vormen en verbonden te houden.

Het verrichten van deze taken ook door vrouwen kan een verrijking in spiritualiteit betekenen.

d. Verantwoordelijkheid dragen: “Doorbreek het mannenbolwerk”

Feitelijk dragen vrouwen op veel plekken in de kerk verantwoordelijkheid en functioneren gemeenschappen dankzij hen. Het doet pijn te ervaren dat zij daarin beknut worden.

Er is grote behoefte bij vrouwen verantwoordelijkheid te dragen op basis van gelijkwaardigheid. De ruimte voor vrouwen om adviserend en besluitvormend medeverantwoordelijkheid te dragen is in de huidige constellatie te beperkt.

Het is dan ook van belang de inrichting van de bestuursstructuren zodanig te herzien dat het mannenbolwerk wordt doorbroken en vrouwen in het bestuur van de kerk een gelijkwaardig aandeel kunnen hebben.

Het is aanbevelenswaardig leken te betrekken bij de benoeming van priesters en bisschoppen.

e. Inclusiviteit: “Iedereen is een kind van God”

Op twee terreinen bestaat een groot verlangen naar echte inclusiviteit:

Geraardheid en samenlevingsvormen

Iedereen is een kind van God, geschapen naar zijn evenbeeld. Iedereen moet zich dan ook welkom, thuis en veilig kunnen voelen in de gemeenschap. De afwijzing van mensen die niet leven in een traditioneel gezinsverband is pijnlijk en verdrietig. Voor iedereen, ongeacht geardheid en samenlevingsvorm, dient de kerk een thuis te bieden. Maak daarbij dus geen onderscheid naar seksuele geardheid of gender.

Taalgebruik

Die inclusiviteit moet ook in het taalgebruik tot uitdrukking kunnen komen. Geef vrouwen de herkenning dat het in de liturgie ook over hen gaat. Gebruik ook teksten van vrouwen en laat vrouwen spreken. Spreek ook taal die mensen begrijpen opdat iedereen echt kan meedoen. Spreek ook de taal van jongeren.

f. De aanbevelingen in het kort

1. Zet de synodale weg voort, blijf op deze wijze met elkaar in gesprek.

2. Luister echt naar wat naar voren wordt gebracht en handel daarnaar.
3. Laat gevoelige vraagstukken niet uitsluitend aan theologen over, maar laat gelovigen ook daar op synodale wijze inbreng hebben.
4. Beschouw gelijkwaardigheid en gelijke behandeling van mannen en vrouwen als vanzelfsprekend.
5. Maak geen onderscheid tussen mannen en vrouwen en gebruik ieders talenten in de volle breedte van de kerk: bestuurlijk, pastoraal, liturgisch, catechetisch en diaconaal.
6. Onderken de toegevoegde waarde van vrouwelijke spiritualiteit.
7. Heroverweeg de wijdingscriteria.
8. Zet serieuze stappen in de richting van wijdingsmogelijkheden voor vrouwen en neem het verplichte karakter van het celibaat en de mogelijkheid van wijding van gehuwden mee in de afwegingen.
9. Zie af van aparte ambten voor vrouwen; die zouden immers ongelijke behandeling bevestigen.
10. Verruim, ook in het belang van de lokale gemeenschappen, de mogelijkheden voor geschoolde leken om taken op zich te nemen zoals de verkondiging, het voorgaan in woord- en gebedsdiensten, en het toedienen van bepaalde sacramenten (doop en ziekenzalving bijv.). Indien hieruit nieuwe ambten uit volgen zouden die voor mannen en vrouwen gelijkelijk toegankelijk behoren te zijn.
11. Herzie de bestuursstructuren van de kerk en voorzie, eventueel door middel van een quotum in een evenredige vertegenwoordiging van vrouwen in besluitvormende en adviserende gremia en betrek vrouwen bij benoemingen van bisschoppen.
12. Wees echt inclusief en verwelkom iedereen ongeacht geslacht, gender en seksuele geaardheid in de kerk.
13. Spreek verstaanbare en inclusieve taal en gebruik ook teksten van vrouwen.
14. Investeer in de vorming van vrouwen en leken in het algemeen zodat zij die zich geroepen voelen taken ook verantwoord op zich kunnen nemen.
15. Investeer in de vorming van priesters en diakens op het punt van gelijke behandeling van en goede omgang met vrouwen en betrek vrouwen bij hun opleiding.
16. Maak alle opleidingen toegankelijk voor zowel mannen als vrouwen.

2. Deelname aan een verwelkomende kerk

Het Verband van Katholieke Maatschappelijke Organisaties (VKMO) heeft een middag georganiseerd waaraan 21 maatschappelijke organisaties deelnamen. Tijdens deze middag is het luistergesprek gevoerd over het thema verwelkomende kerk. Het Werkverband Katholieke Homo Pastores (WKHP) heeft zelf, naast de deelname aan de middag van het VKMO, ook een gesprek gevoerd

De verslagen geven een rijke diversiteit aan perspectieven en benaderingen naar voren gebracht over het thema van een verwelkomende kerk in een multiculturele en multireligieuze context:

a. Dialoog en begrip

Alle organisaties benadrukken het belang van voortdurende dialoog en het actief luisteren naar 'andersdenkenden'. Dit impliceert een open houding en bereidheid om de standpunten van anderen te begrijpen, zelfs als men het niet altijd met elkaar eens is.

b. Initiatieven voor verbinding

Veel organisaties onderstrepen de rol van initiatieven die verbinding bevorderen, zoals ontmoetingen, pelgrimages en gezamenlijke activiteiten. Deze initiatieven kunnen een platform bieden voor het vieren van diversiteit en het delen van gemeenschappelijke waarden.

c. Authenticiteit en inclusiviteit

Het is essentieel voor organisaties om authentiek te blijven in hun identiteit, terwijl ze tegelijkertijd ruimte bieden aan diversiteit. Dit omvat het respecteren van verschillende perspectieven en het streven naar inclusie binnen de organisatie en haar activiteiten.

d. Taal en communicatie

Er wordt gewezen op het belang van effectieve communicatie en het hebben van een gemeenschappelijke taal om identiteit en waarden uit te drukken. Dit omvat het bewust zijn van taalgebruik en het bevorderen van vorming om de identiteit van de organisatie effectief over te brengen.

e. Actie en praktijk

Verschillende groepen benadrukken het belang van actie en praktische stappen om een verwelkomende kerk te realiseren. Dit omvat het loslaten van gewoonten die de diversiteit belemmeren en het actief streven naar gelijkheid en inclusie, vooral voor minderheidsgroepen zoals LHBTIQ+ personen.

3. Vorming in een missionaire kerk

Het Werkverband Katholieke Homopastores sprak over het thema 'vorming in een missionaire kerk'. Dit thema kwam in het rapport van het Netwerk Katholieke Vrouwen eveneens aan de orde. Hieronder volgt hetgeen in beide rapporten is ingebracht rondom dit thema.

a. Investeer in de vorming van leken en in gelijke behandeling binnen de Kerk

Het is noodzakelijk om te investeren in de vorming van leken, met speciale aandacht voor vrouwen, zodat zij goed uitgerust zijn voor taken en verantwoordelijkheden binnen de kerk. Maak daarvoor gebruik van het vormingsaanbod van religieuzen. Besteed in de opleiding van priesters en diakens nadrukkelijk aandacht aan het omgaan met vrouwen en het waarborgen van gelijke behandeling.

b. Respecteren als Kerk de Mensenrechten

Voor een geloofwaardig kerk is het van belang dat de mensenrechten binnen de kerk worden gerespecteerd. Die geloofwaardigheid zal ook worden gediend door een open dialoog, inclusief discussies over LHBTIQ+ kwesties en de positie van vrouwen.

c. Blijf in dialoog met de samenleving en gebruik actuele wetenschappelijke inzichten

De verslagen onderstrepen het belang van een geloofwaardige en missionaire kerk die bereid is te luisteren naar de samenleving en naar wetenschappelijke inzichten.

d. Zorg voor een goede vorming van alle gelovigen

Ze pleiten voor een grondige vorming van gelovigen, niet alleen in doctrine, maar ook in dialoog en verdieping met God en elkaar.